

Status Sosioekonomi Orang Asli: Satu Kajian Kes

(Socioeconomic Status of Orang Asli Community: A Case Study)

Nur Adriana Athirah Zulkafli^{1*}, Norasmah Othman²

¹Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), 43600 Bangi, Selangor, Malaysia.
Email: adriana.zulkafli@gmail.com

²Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), 43600 Bangi, Selangor, Malaysia.
Email: lin@ukm.edu.my

CORRESPONDING AUTHOR (*):

Nur Adriana Athirah Zulkafli
(adriana.zulkafli@gmail.com)

KATA KUNCI:

Status sosioekonomi
Pendidikan Orang Asli
Pekerjaan Orang Asli
Pendapatan

KEYWORDS:

Socioeconomic status
Orang Asli education
Orang Asli income
Employment

CITATION:

Nur Adriana Athirah Zulkafli, & Norasmah Othman. (2024). Status Sosioekonomi Orang Asli: Satu Kajian Kes. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 9(8), e002957.
<https://doi.org/10.47405/mjssh.v9i8.2957>

ABSTRAK

Masyarakat Orang Asli adalah kelompok yang terpinggir dan menghadapi kemiskinan, bukan sahaja di Malaysia tetapi juga di peringkat global. Di Malaysia, masyarakat Orang Asli secara umumnya hidup di bawah garis kemiskinan dan tergolong dalam kumpulan bawah 40 peratus (B40). Sejak negara mencapai kemerdekaan, pelbagai usaha telah dilakukan untuk membangunkan masyarakat Orang Asli untuk mengeluarkan masyarakat ini daripada kepompong kemiskinan mereka agar dapat bersaing dengan kaum lain. Objektif kajian ini adalah untuk membincangkan status sosioekonomi masyarakat Orang Asli di Pos A dan Pos B, Gua Musang, Kelantan serta faktor-faktor yang menyebabkan keadaan sosioekonomi mereka. Kajian ini dilaksanakan dengan pendekatan kuantitatif menggunakan kaedah banci dan borang soal selidik, dan disokong dengan pendekatan kualitatif melalui kaedah temu bual. Seramai 234 orang responden dan enam orang informan utama telah terlibat dalam kajian ini. Hasil kajian mendapati bahawa masyarakat Orang Asli di Pos A dan Pos B berada dalam golongan B1 B40 dan majoriti mereka berada masih di tahap miskin dan miskin tegar. Status sosioekonomi ini di sumbang oleh faktor pekerjaan yang tidak stabil dan terhad, tahap pendidikan yang rendah serta faktor usia dan kesihatan. Diharapkan hasil kajian ini dapat memberikan sokongan kepada pihak berkepentingan dalam usaha memperkukuh dan memperkasakan masyarakat Orang Asli.

ABSTRACT

The Indigenous Orang Asli community is a marginalized and impoverished group not only in Malaysia but also globally. In Malaysia, Orang Asli communities generally live below the poverty line and fall within the bottom 40 percent (B40) group. Since the country gained independence, various efforts have been made to develop the Orang Asli community to lift them out of poverty so they can compete with other ethnic groups. The objective of this study is to discuss the socioeconomic status of the Orang Asli communities in Pos A

and Pos B, Gua Musang, Kelantan, as well as the factors contributing to their socioeconomic conditions. This study was conducted using a quantitative approach through a census method with a questionnaire and supported by a qualitative approach through interviews. A total of 234 respondents and six key informants participated in this study. The results indicate that the Orang Asli communities in Pos A and Pos B fall within the B40 group, with the majority remaining in the poverty and extreme poverty levels. This socioeconomic status is attributed to factors such as unstable and limited employment opportunities, low educational levels, as well as age and health factors. The findings of this study are expected to assist stakeholders in efforts to empower the Orang Asli community.

Sumbangan/Keaslian: Kajian ini menyumbang kepada pemahaman mendalam mengenai status sosioekonomi Orang Asli melalui kajian kes di Gua Musang. Kajian ini diharapkan dapat menyumbang kepada pembangunan satu dasar yang lebih berkesan oleh Kerajaan dalam menangani isu sosioekonomi Orang Asli.

1. Pengenalan

Orang Asli merupakan salah satu kumpulan yang menjadi perhatian dunia kerana sejarah asalnya dan cara hidup mereka yang berbeza dengan masyarakat lain. Dianggarkan terdapat lebih 476 juta orang asli yang tersebar di seluruh dunia ([The World Bank, 2022](#)). Orang Asli terbahagi kepada pelbagai etnik dan berbeza antara negara, sebagai contoh, etnik Maya di Guatemala, Aymaras di Bolivia, Lakota di Amerika syarikat, Inuit dan Aleutian di wilayah Circumpolar, Saami di utara Eropah, Orang Asli dan Penduduk Selat Torres di Australia dan Maori di New Zealand ([Missionary Oblates of Mary Immaculate, 2022](#)). Amnya, golongan ini mengamalkan budaya dan tradisi yang unik, ciri-ciri sosial, politik dan ekonomi yang membezakannya daripada masyarakat dominan yang lain ([United Nations, 2021](#)).

Orang Asli diiktiraf sebagai antara masyarakat yang paling terdedah, kurang bernasib baik dan terpinggir di dunia ([United Nations, 2021](#)). Walaupun mereka membentuk kira-kira 6 peratus daripada penduduk dunia, Orang Asli membentuk 19 peratus daripada jumlah orang miskin tegar di dunia ([The World Bank, 2022](#)). Perhatian global terhadap kehidupan masyarakat orang asli sehinggakan mendapat pengiktirafan di peringkat antarabangsa iaitu Deklarasi Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB) mengenai Hak Orang Asal pada 13 September 2007. Deklarasi ini adalah bagi menjamin hak Orang Asli untuk mengamalkan budaya, adat resam, agama, dan bahasa mereka, serta bertujuan untuk mengukuhkan ekonomi, institusi sosial dan politik mereka.

Di Malaysia yang juga merupakan negara berbilang bangsa, komuniti Orang Asli turut wujud dan tergolong dalam kelompok minoriti. Komuniti Orang Asli telah lama mendiami Tanah Melayu sejak beribu tahun yang lalu. Seperti di luar negara, komuniti Orang Asli di Malaysia mengamalkan gaya hidup, budaya dan adat resam yang unik serta berbeza dari masyarakat arus perdana. Fizikal Orang Asli turut mempunyai perbezaan berbanding penduduk Malaysia lain dan boleh dilihat secara ketara. Bahasa dan dialek yang digunakan oleh orang asli juga berbeza ([Siti Aminah, 2015](#)). Orang Asli di Semenanjung Malaysia secara umumnya boleh dibahagikan kepada tiga rumpun utama iaitu Negrito, Melayu

Proto dan Senoi ([Akta Orang Asli, 1954](#)). Ketiga-tiga rumpun utama ini dibahagikan mengikut suku kaum yang telah ditetapkan. Rumpun Negrito terdiri daripada suku Kensiu, Mendriq, Lanoh, Bateq, Jahai dan Kintak di bawah rumpun Negrito. Manakala rumpun Senoi terdiri daripada suku Semai, Mah Meri, Temiar, Che Wong, Semoq Beri dan Jah Hut. Rumpun terakhir iaitu Melayu-proto terdiri daripada suku Jakun, Orang Seletar, Orang Kuala, Temuan, Kanaq ([Jabatan Kemajuan Orang Asli \(JAKOA\), 2021](#); [Norasmah & Mohd Hasril, 2016](#)).

Penduduk Orang Asli di seluruh Malaysia adalah lebih kurang 178,197 orang, mengikut angka terkini iaitu pada akhir November 2018 ([Kementerian Pembangunan Luar Bandar \[KPLB\], 2018](#)). Komuniti Orang Asli merupakan kumpulan minoriti yang merangkumi 0.5 peratus daripada jumlah populasi di Malaysia dan mendiami di seluruh Semenanjung kecuali di negeri Perlis dan Pulau Pinang. Pahang mempunyai penduduk Orang Asli terbesar iaitu seramai 67,506 orang (37.9%), diikuti dengan negeri Perak iaitu seramai 53,299 orang (29.9%). Manakala penduduk Orang Asli di Kelantan pula adalah seramai 13,457 orang (7.55%) ([Kementerian Pembangunan Luar Bandar \[KPLB\], 2018](#)).

1.1. Permasalahan Kajian

Masyarakat Orang Asli merupakan golongan terpinggir dan miskin bukan sahaja di Malaysia malah di seluruh dunia. Di Malaysia, masyarakat Orang Asli secara umumnya hidup di bawah garis kemiskinan dan tergolong dalam kumpulan bawah 40 peratus (B40). Umumnya dilaporkan masyarakat Orang Asli mempunyai pendapatan bulanan yang rendah iaitu kurang daripada RM2,500 ([Mohd Syariefudin et al., 2021](#); [Muhammad Wafi, 2020](#)). Keadaan ini disebabkan oleh aktiviti ekonomi Orang Asli yang hanya berkisarkan sara diri yang tidak memberi pulangan yang tinggi. Kebanyakan penduduk Orang Asli mengamalkan ekonomi sara diri seperti mengail dan menjaring ikan ([Khatijah et al., 2021](#); [Vivien et al., 2019](#)) dan mengutip hasil hutan ([Mohd Syariefudin et al., 2021](#); [Muhammad Wafi, 2020](#); [Ronzi et al., 2019](#)), manakala segelintir mereka bekerja sebagai pembalak kayu hutan dan penoreh getah ([Vivien et al., 2019](#)).

Pendidikan Orang Asli juga jauh ketinggalan berbanding kaum yang lain ([Mohd Muizzuddin et al., 2018](#)) walaupun terdapat pelbagai usaha oleh kerajaan berkenaan pendidikan Orang Asli. Oleh itu, wujud kesukaran kepada Orang Asli untuk mendapatkan pekerjaan yang baik dan stabil kerana tahap pendidikan mereka yang tidak melepasi kelayakan ([Mohd Muizzuddin et al., 2018](#); [Norasmah & Mohd Hasril, 2016](#)). Akibatnya, penglibatan masyarakat Orang Asli dalam aspek ekonomi terhad kepada pasaran buruh yang memberikan gaji rendah dan gagal mengeluarkan mereka daripada belenggu kemelaratan dan kemiskinan ([Khairul Hisyam & Ibrahim, 2007](#)).

Selain itu, masalah pembelajaran dalam kalangan anak-anak Orang Asli adalah disebabkan oleh ibu bapa dan keluarga mereka. Kurangnya kesedaran dalam kalangan ibu bapa murid Orang Asli tentang kepentingan pendidikan menjadi cabaran kepada pihak sekolah dan guru ([Yew et al., 2021](#)). Bagi masyarakat Orang Asli, pendidikan formal adalah kurang berguna berbanding kemahiran survival dan pengetahuan mengenai hutan ([Wan Afizi et al., 2014](#)). Bagi Orang Asli, ilmu yang diperoleh di institusi pendidikan hanyalah bertujuan menghabiskan wang tanpa memberi faedah kepada keluarga ([Nur Bahiyah et al., 2013](#)). Sesetengah murid Orang Asli tidak pergi ke sekolah kerana membantu ibu bapa menyara kehidupan ([Mohd Mahzan et al., 2022](#)). Masalah pendidikan ini ditambah lagi dengan sikap anak-anak Orang Asli yang berasa malas untuk menghadiri persekolahan ([Norhayati & Ramle, 2021](#)). Sikap malas belajar, pemalu yang melampau dan kurang keyakinan diri

menyebabkan murid Orang Asli kurang menunjukkan usaha dan daya saing bagi memperoleh kejayaan dalam pelajaran (Kamarudin et al., 2019). Akibat daripada norma budaya dan sikap yang tidak mementingkan pendidikan ini, status sosioekonomi Orang Asli masih di paras bawah dan mundur.

Orang Asli juga terkenal dengan masalah sikap. Orang Asli dewasa malas pergi bekerja kerana telah selesa dengan keadaan sosioekonomi mereka (Norhayati & Ramle, 2021). Perkara ini diburukkan lagi dengan ketidakinginan masyarakat Orang Asli untuk berpindah lalu membantutkan pembangunan komuniti mereka. Orang Asli dilihat selesa dengan budaya dan persekitaran mereka yang bersifat konvensional dan tradisional. Jurang besar dalam taraf sosioekonomi, pencapaian pendidikan dan pendapatan masih wujud dan berterusan dalam kalangan Orang Asli (Haliza, 2010; Nur Bahiyah et al., 2013; Servan-Mori et al., 2014).

Membasmi kemiskinan dan meningkatkan taraf hidup rakyat sentiasa menjadi agenda utama negara bagi memastikan semua rakyat mengalami pembangunan negara selaras dengan matlamat Wawasan Kemakmuran Bersama 2030. Sejak negara mencapai kemerdekaan, pelbagai usaha telah dilakukan untuk membangunkan masyarakat Orang Asli. Ini bertujuan untuk mengeluarkan masyarakat Orang Asli daripada kepompong kemiskinan mereka agar dapat bersaing dengan kaum lain dalam perjalanan pembangunan. Oleh itu, kajian ini dijalankan untuk mengenal pasti tahap sosioekonomi masyarakat Orang Asli di Malaysia pada masa kini.

2. Sorotan Literatur

2.1. Status Sosioekonomi

Status sosioekonomi ialah tanggapan yang menggabungkan konsep seperti kesejahteraan ekonomi, prestij dan kuasa (Hoff, Laursen, & Tardiff, 2002; Oakes & Rossi, 2003). Dalam penyelidikan kuantitatif, sarjana umumnya bersetuju bahawa status sosioekonomi boleh diukur dengan tiga indikator: jenis pekerjaan, tahap pendidikan dan pendapatan (Bradley & Corwyn, 2002; Ensminger & Fothergill, 2003). Dalam hal ini, pendidikan merupakan petunjuk penting status sosioekonomi kerana ia menentukan pendapatan dan pendidikan (Krieger, Williams, & Moss, 1997; Mueller & Parcel, 1981). Sebaliknya, jenis pekerjaan dan tingkat pendapatan digunakan secara bersama sebagai penentu status sosioekonomi (Conger, Conger & Martin, 2010).

Pekerjaan adalah penting untuk meningkatkan status sosioekonomi individu atau sesebuah keluarga. Manusia adalah makhluk yang sentiasa berkembang dan aktif, yang sering dianggap sebagai individu yang suka bekerja. Mereka berusaha memenuhi keperluan asas seperti pakaian dan tempat tinggal, serta keperluan tambahan seperti pendidikan tinggi, kenderaan, dan peralatan hiburan (Mulyanto, 1958). Status sosioekonomi seseorang ditentukan melalui pekerjaan kerana ia merupakan keperluan untuk dipenuhi oleh manusia. Pekerjaan bukan sahaja menyumbang secara ekonomi kepada manusia, bahkan memberikan kepuasan di samping memperoleh ganjaran atau upah.

Aspek pendidikan merupakan salah satu elemen utama sosioekonomi yang boleh membawa perubahan sosial. Pendidikan merangkumi bukan sahaja pengetahuan saintifik, tetapi juga kemahiran dan kecekapan. Di Australia, orang yang tidak berpendidikan berisiko untuk diketepikan daripada pasaran buruh. Menurut Richard (2002), di Australia

mereka mengutamakan pengetahuan lanjutan seiring dengan kebolehan menjana kemahiran dan idea baharu untuk pembangunan negara. Keadaan ini menunjukkan golongan yang mempunyai pendidikan tinggi dan berkemahiran lebih mudah mencapai taraf hidup yang lebih baik.

2.2. Pendapatan Orang Asli

Di Malaysia, satu struktur pendapatan isi rumah telah dibangunkan iaitu B40 (paling rendah), M40 (pertengahan) dan T20 (paling atas) ([Jabatan Perangkaan Malaysia, 2020](#)). B40 merujuk kepada kumpulan *Bottom* 40 iaitu 40 peratus penduduk yang berpendapatan isi rumah bawah RM4,360. Manakala M40 ialah *Middle* 40 iaitu 40 peratus penduduk yang mempunyai pendapatan isi rumah di antara RM4,360 sehingga RM9,619. T20 pula merujuk kepada *Top* 20 iaitu 20 peratus penduduk yang memiliki pendapatan isi rumah melebihi RM9,619 ([Jabatan Perangkaan Malaysia, 2020](#)). Terdapat dua lagi kategori iaitu kategori miskin dan miskin tegar. Dari perspektif ekonomi, cara menentukan bilangan isi rumah yang diklasifikasikan sebagai miskin adalah berdasarkan pendapatan garis kemiskinan (PGK) ([Azlina, 2018](#)). PGK di Malaysia adalah sebanyak RM980 manakala PGK miskin tegar adalah sebanyak RM560 ([Jabatan Kebajikan Masyarakat, 2022](#)).

Gaya hidup masyarakat Orang Asli sejak dahulu lagi dianggap 'primitif' dengan ekonomi bukan pasaran dan berorientasikan 'cukup untuk hidup' ([Ramli, 1993](#)). Sehingga kini, masyarakat Orang Asli masih lagi hidup dalam kemunduran dan terpinggir ([Abdul Ghafar, 2018](#); [Mohd Syariefudin et al., 2021](#)). Gaya kehidupan begini juga menjadikan masyarakat Orang Asli antara kumpulan yang tergolong dalam kalangan miskin atau miskin tegar ([Abas et al., 2020](#); [Wong & Abdillah, 2017](#)). Keadaan ini dibuktikan dengan banyak kajian lepas yang melaporkan bahawa masyarakat Orang Asli masih hidup dengan pendapatan yang rendah, antaranya dengan pendapatan bulanan sekitar RM500 ([Mohd Syariefudin et al., 2021](#); [Ronzi et al., 2019](#)) dan pendapatan bulanan antara RM350 hingga RM650 sahaja ([Muhammad Wafi, 2020](#)). Pendapatan bulanan yang rendah ini adalah sering dikaitkan dengan faktor pekerjaan berunsurkan sara diri dan tahap pendidikan yang rendah ([Khatijah et al., 2021](#)).

2.3. Pekerjaan Orang Asli

Pendapatan bulanan Orang Asli yang rendah adalah disebabkan kegiatan ekonomi yang lebih berkisarkan sara diri. Kebanyakan penduduk Orang Asli masih mengamalkan kegiatan ekonomi sara diri sebagai contoh, mengail, mengutip hasil hutan, menjaring ikan, pembalok kayu hutan, penoreh getah dan buruh kasar di ladang getah dan kelapa sawit ([Khatijah et al., 2021](#); [Mohd Syariefudin et al., 2021](#); [Muhammad Wafi, 2020](#); [Ronzi et al., 2019](#); [Vivien et al., 2019](#)). Pergantungan ekonomi yang berasaskan alam sekitar dan sara diri ini mengakibatkan masyarakat Orang Asli sukar untuk memperoleh pulangan yang tinggi seterusnya meningkatkan ekonomi mereka ([Norasmah & Mohd Hasril, 2016](#)).

Bagi masyarakat yang bergantung kepada aktiviti mengumpul hasil hutan sebagai sumber pendapatan utama untuk menyara kehidupan seharian, hasil hutan yang dikumpulkan termasuklah tongkat ali, kayu canang, kayu rotan, kayu kopak, kayu agar, buah-buahan, herba, dan lain-lain. Semua hasil ini kemudiannya akan dijual kepada pihak luar, seperti peniaga bandar atau mereka yang membuat tempahan. Namun begitu, harga hasil hutan yang ditetapkan adalah amat rendah dan tidak memberi pulangan yang tinggi ([Khatijah et al., 2021](#); [Muhammad Wafi, 2020](#)).

2.4. Pendidikan Orang Asli

Pendidikan Orang Asli dilihat jauh ketinggalan berbanding kaum lain ([Mohd Muizzuddin et al., 2018](#)). Isu pendidikan dalam kalangan Orang Asli bukan isu yang baharu ([William-Hunt, 1998](#)) malah masih bersambungan sehingga ke era moden ini ([Kamarudin et al., 2019](#)). Menurut laporan [Kementerian Pendidikan Malaysia \(2013\)](#), jumlah pelajar Orang Asli yang memasuki sekolah menengah adalah jauh lebih rendah berbanding dengan jumlah pelajar yang memasuki sekolah rendah. Bilangan pelajar Orang Asli di sekolah rendah hanyalah 8.92 peratus daripada jumlah keseluruhan pelajar berbanding pelajar masyarakat perdana.

Aspek sosioekonomi Orang Asli sangat berkaitan dengan pendidikan, kerana kebanyakan daripada mereka hanya mencapai tahap pendidikan hingga peringkat sekolah rendah ([Khatijah et al., 2021](#); [Ronzi et al., 2019](#)). Tahap pendidikan yang rendah menyebabkan masyarakat Orang Asli tidak mampu untuk menceburi bidang pekerjaan yang stabil lalu menyumbang kepada isu kemiskinan ([Norasmah & Mohd Hasril, 2016](#)). Akibatnya, penyertaan komuniti Orang Asli dalam sektor ekonomi terhad kepada pekerjaan buruh yang menawarkan gaji rendah, yang tidak cukup untuk mengeluarkan mereka daripada belunggu kemiskinan dan kesusahan hidup ([Khairul Hisyam & Ibrahim, 2007](#)).

3. Metod Kajian

Reka bentuk kajian ini ialah reka bentuk gabungan kuantitatif dan kualitatif. Kajian kuantitatif menggunakan kaedah bancian untuk mengutip data manakala kajian kualitatif menggunakan kaedah temu bual. Strategi kajian ini ialah kajian etnografi dan kajian kes yang memfokuskan kepada populasi Orang Asli di Pos tertentu sahaja, akan disebut sebagai Pos A dan Pos B. Lokasi kajian dipilih kerana kawasan ini akan terjejas akibat pembinaan Empangan Hidroelektrik dan penduduk akan dipindahkan dan ditempatkan semula di penempatan baharu. Kajian kes adalah sebahagian daripada penyelidikan etnografi, tetapi reka bentuk kajian kes adalah berfokus (mendalam) dan penyelidikan eksklusif. Pengkaji menjalankan kajian di lapangan bagi memahami dengan lebih mendalam mengenai budaya Orang Asli.

Kajian ini dibuat secara bancian untuk memperoleh maklumat berkaitan demografi komuniti Orang Asli di penempatan tersebut. Kaedah kuantitatif secara banci ini tidak memerlukan sampel kerana ia meliputi kesemua populasi di kawasan tersebut. Justeru, hasil kajian hanya menggambarkan populasi Orang Asli di penempatan tersebut dan tidak boleh digeneralisasikan kepada masyarakat Orang Asli secara umum. Kajian yang dijalankan ini melibatkan populasi sekumpulan individu iaitu Ketua Isi Rumah (KIR) Orang Asli. KIR didefinisikan sebagai individu dalam kalangan ahli isi rumah di suatu tempat kediaman yang bertanggungjawab terhadap kebajikan ahli-ahli isi rumah yang tinggal bersamanya ([Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan, 2022](#)).

Instrumen kajian kuantitatif ialah borang soal-selidik. Soal-selidik ini terbahagi kepada dua bahagian iaitu demografi dan status sosioekonomi. Secara keseluruhan, jumlah bilangan item adalah sebanyak 15 soalan. Soal-selidik diadaptasi dan dibina bersama pakar akademik dan pakar industri yang berpengalaman dalam bidang sosioekonomi masyarakat Orang Asli dengan merujuk kepada kajian-kajian lepas. Soal-selidik ini mempunyai dua bahagian iaitu konstruk demografi dan konstruk status sosioekonomi. Ringkasan kepada analisis konstruk dan bilangan item adalah seperti [Jadual 1](#).

Jadual 1: Ringkasan Analisis Kontruk dan Bilangan Item

Bil	Konstruk	Bilangan item
1.	Konstruk Demografi	8
2.	Konstruk Status Sosioekonomi	
	Tahap Pendidikan	3
	Pekerjaan	4
	Pendapatan	
	Jumlah Keseluruhan	15

Konstruk demografi terdapat tujuh soalan iaitu jantina, umur, status perkahwinan, etnik, agama, dan tahap penguasaan Bahasa Melayu. Konstruk Status Sosioekonomi pula meliputi pekerjaan dan pendapatan. Bahasa yang digunakan untuk membina setiap item dalam instrumen ini adalah bahasa yang mudah difahami oleh Orang Asli bagi memudahkan Orang Asli memberikan maklumat yang tepat. Dalam kajian ini, pengkaji telah menggunakan khidmat enam orang pakar untuk melakukan penilaian instrumen kajian. Instrumen yang telah dibina dan diubahsuai telah ditunjukkan kepada pakar untuk memperoleh persetujuan serta pandangan sama ada instrumen tersebut sesuai dengan konstruk yang dibina dan responden yang akan diuji. Enam pakar tersebut adalah terdiri daripada empat orang pakar akademik iaitu pensyarah yang berpengalaman dalam bidang sosioekonomi dan komuniti Orang Asli serta dua orang pakar industri iaitu pakar bidang sosioekonomi dan Orang Asli.

Pakar yang sama telah membuat kesahan kandungan sejurus pengubahsuaian item dilakukan. Antara hasil kesahan item yang dilakukan ialah penambahan item kerja sampingan 1, 2 dan 3, penambahan item pendapatan bagi setiap pekerjaan iaitu kerja utama, kerja sampingan 1, kerja sampingan 2 dan kerja sampingan 3, penambahan item isi rumah OKU, penambahan item penguasaan bahasa Malaysia, penambahan item pra-universiti dalam tahap pendidikan, dan penambahan item persekitaran rumah. Seterusnya, data pekerjaan, pendapatan dan tahap pendidikan akan menentukan status sosioekonomi masyarakat Orang Asli. Indikator bagi status sosioekonomi adalah di [Jadual 2](#).

Jadual 2: Indikator Status Sosioekonomi

Kumpulan		Pendapatan Isi Rumah Penengah	Pendapatan Isi Rumah Purata	Had Pendapatan
B40	B1	RM1,929	RM1,849	Kurang daripada RM2,500
	B2	RM2,786	RM2,803	RM2,501 – RM3,170
	B3	RM3,556	RM3,561	RM3,171 – RM3,970
	B4	RM4,387	RM4,395	RM3,971 – RM4,850
Miskin		RM980		
Miskin tegar		RM560		

Sumber: [Jabatan Perangkaan Malaysia \(2020\)](#) dan [Jabatan Kebajikan Masyarakat \(2022\)](#)

Kajian kualitatif pula dijalankan bagi menyokong hasil kajian kuantitatif. Dalam kajian kualitatif ini, pengkaji menemu bual enam orang informan Orang Asli dari penempatan tersebut. Pemilihan informan adalah berdasarkan pengetahuan dan pengalaman mereka

serta keupayaan untuk memberi maklumat yang berguna kepada projek kajian (McMillan, 2008). Justeru, penguasaan Bahasa Melayu yang baik adalah perlu bagi kriteria informan.

Soalan temu bual menyentuh latar belakang pekerjaan informan, pendapatan dan perbelanjaan, pandangan mengenai kepentingan pendidikan, keinginan mengubah keadaan hidup, keinginan berpindah ke bandar dan kepentingan hutan kepada Orang Asli. Soalan temu bual ini dirancang berdasarkan hasil dapatan soal selidik, dan lima pakar penilai telah diminta untuk memberikan pandangan mereka mengenai item tersebut. Kesimpulan daripada jawapan informan Orang Asli dikumpulkan mengikut tema-tema faktor status sosioekonomi mereka. Data temu bual ini kemudiannya dianalisis secara manual dan ditranskripsikan dengan mengekodkan data. Hasil temu bual ini seterusnya dianalisis mengikut tema. Item soalan temu bual adalah seperti [Jadual 3](#).

Jadual 3: Item Soalan Temu Bual

Bil	Item Soalan Temu Bual
1	Latar belakang pekerjaan
2	Pendapatan dan perbelanjaan
3	Pandangan mengenai kepentingan pendidikan
4	Keinginan mengubah keadaan hidup
5	Keinginan berpindah ke bandar
6	Kepentingan hutan kepada Orang Asli

Dalam protokol temu bual, pengkaji juga memperoleh pengesahan daripada pakar akademik. Selain itu, pengkaji telah bersemuka dengan informan untuk meningkatkan kesahan instrumen dan membolehkan pemerhatian langsung terhadap individu yang ditemu bual.

4. Hasil Kajian

4.1. Demografi KIR

Kajian tinjauan secara banci melibatkan 234 orang Ketua Isi Rumah (KIR) yang tinggal di Pos A dan Pos B. Bahagian ini memperincikan tentang maklumat peribadi KIR iaitu jantina, umur, status perkahwinan, etnik/suku kaum, agama, dan penguasaan bahasa Melayu. Data KIR ini dianalisis berdasarkan analisis deskriptif menggunakan perisian SPSS versi 37 yang meliputi frekuensi dan peratus bagi setiap maklumat. [Jadual 4](#) menunjukkan taburan demografi KIR mengikut peratus bagi Pos A dan Pos B.

Jadual 4: Taburan KIR mengikut peratus

Jantina	Pos A	Pos B	Status Perkahwinan	Pos A	Pos B
Lelaki	80.3	87.0	Bujang	2.5	1.3
Perempuan	19.7	13	Berkahwin	76.4	79.2
			Duda/Janda/Balu	21.0	19.5
Umur	Pos A	Pos B	Agama	Pos A	Pos B
Bawah 20 tahun	1.9	2.6	Islam	51.6	93.5
21-30 tahun	29.0	28.6	Kristian	2.5	1.3
31-40 tahun	28.3	29.9	Animisme/ agama nenek moyang	32.5	3.9
41-50 tahun	17.0	19.5	Tiada agama	13.4	1.3
51-60 tahun	11.4	10.4			
61-70 tahun	8.8	7.8			

71-80 tahun	1.3	1.3			
81-90 tahun	0.6	0			
Suku kaum	Pos A	Pos B	Penguasaan Bahasa Melayu	Pos A	Pos B
Temiar	97.2	94.8	Baik	66.9	77.9
Semai	0.6	2.6	Sederhana	28.7	19.5
Mendriq	0.6	0	Lemah	3.8	2.6
Jahai	0.6	0	Tidak boleh	0.6	0
Melayu	0	1.3			
Jakun	0	1.3			

Sumber: Kerja lapangan, 2022

4.2. Pendapatan

Pendapatan merupakan salah satu kayu ukur kepada status sosioekonomi. Oleh itu, hasil kajian ini mendapati kesemua KIR di Pos A dan Pos B berada di bawah garisan 40 peratus (B40) pendapatan isi rumah. Majoriti KIR Pos A (156 orang; 99.4%) dan KIR Pos B (76 orang; 98.7%) berada dalam kumpulan B1 dengan pendapatan ialah kurang daripada RM2,500. Walau bagaimanapun, terdapat seorang KIR di Pos A yang tergolong dalam B3 manakala seorang KIR di Pos B tergolong dalam kumpulan B2.

Berdasarkan Pendapatan Garis Kemiskinan (PGK) pula, kira-kira 69.5% KIR di Pos A dan 61% KIR di Pos B dikenal pasti sebagai miskin tegar, dengan pendapatan bulanan di bawah RM560. Sebanyak 13.4% KIR di Pos A dan 22.1% KIR di Pos B dikategorikan sebagai golongan miskin dengan memperoleh pendapatan bulanan antara RM651 sehingga RM980. Selebihnya, hanya sebanyak 17.1% KIR di Pos A dan 16.9% di Pos B mempunyai pendapatan melebihi RM980.

Berdasarkan kepada [Jadual 5](#), secara keseluruhannya, masyarakat Orang Asli di Pos A dan Pos B masih berada di tahap sosioekonomi yang rendah. Hasil kajian ini juga mendapati masyarakat Orang Asli di Pos A dan Pos B secara umumnya berada dalam kumpulan B40 B1 iaitu kumpulan 40 peratus paling rendah dengan pendapatan kurang RM2,500 sebulan. Mereka juga dikategorikan sebagai miskin iaitu pendapatan kurang RM980 dan miskin tegar iaitu pendapatan kurang daripada RM560.

Jadual 5: Taburan Pendapatan KIR berdasarkan kategori

Kategori Pendapatan	KIR Pos A		KIR Pos B	
	n	%	n	%
Kumpulan B40:				
B1 (kurang daripada RM2500)	156	99.4	76	98.7
B2 (RM2501-RM3170)	0	0	1	1.3
B3 (RM3171-RM3970)	1	0.6	0	0
B4 (RM3970-RM4850)	0	0	0	0
Jumlah	157	100.0	77	100.0
Pendapatan Garis Kemiskinan (PGK):				
Miskin tegar (kurang daripada RM560)	109	69.5	47	61.0
Miskin (RM561-RM980)	21	13.4	17	22.1
Lebih RM980	27	17.1	13	16.9
Jumlah	157	100.0	77	100.0

Sumber: Kerja lapangan, 2022

Hasil kajian ini ialah bersesuaian atau sepadan dengan hasil kajian yang diperoleh [Mohd Syariefudin et al. \(2021\)](#) dan [Muhammad Wafi \(2020\)](#) yang mendapati bahawa

masyarakat Orang Asli masih hidup dalam kemiskinan dengan mengamalkan gaya hidup secara tradisional.

4.3. Pekerjaan

Pekerjaan merupakan antara faktor lain yang akan menentukan status sosioekonomi penduduk (Muhammad Wafi, 2020). Jadual 6 melaporkan data berkaitan dengan pekerjaan utama KIR di Pos A dan Pos B. Amnya, data menunjukkan bahawa majoriti KIR di Pos A dan Pos B bergantung sepenuhnya kepada pekerjaan berasaskan pertanian sebagai sumber pendapatan mereka. Pekerjaan utama KIR di Pos A adalah penoreh getah, peladang sawit dan petani (103 orang; 65.7%) dan pekerjaan KIR yang sama di Pos B (61 orang; 79.3%). Seramai 15 orang (9.6%) KIR di Pos A dan 7 orang (9.1%) KIR di Pos B bekerja kerajaan (tukang cuci, tukang kebun dan sekuriti), diikuti dengan 3 orang (1.9%) KIR di Pos A dan 2 orang (2.6%) KIR di Pos B yang berniaga untuk mencari pendapatan. Hanya sebilangan kecil KIR di Pos A iaitu seramai 2 orang (1.3%) KIR masih memungut hasil hutan berbanding Pos B. Selain itu, terdapat juga KIR di Pos A (15 orang; 9.6%) dan KIR di Pos B (1 orang; 1.3%) yang bekerja sendiri seperti kraf tangan, mekanik, pemandu dan guru agama. Bagaimanapun, terdapat seramai 19 orang (12.1%) KIR di Pos A dan 5 orang (6.5%) KIR di Pos B dilaporkan tidak memiliki sebarang pekerjaan tetap. Situasi ini disebabkan oleh kebanyakan KIR yang tidak bekerja ini merupakan balu atau janda yang merupakan suri rumah.

Jadual 6: Pekerjaan Utama KIR

Tahap Pekerjaan	KIR Pos A		KIR Pos B	
	n	%	n	%
Tiada pekerjaan	19	12.1	5	6.5
Memungut hasil hutan	2	1.3	-	-
Berasaskan pertanian:				
Penoreh getah	78	49.7	44	57.2
Peladang sawit	10	6.4	15	19.5
Petani/pekebun/buruh ladang buah	15	9.6	2	2.6
Kerja kerajaan	15	9.6	7	9.1
Berniaga	3	1.9	2	2.6
Kerja sendiri	15	9.6	1	1.3
Jumlah	157	100.0	77	100.0

Sumber: Kerja lapangan, 2022

Berdasarkan kepada dapatan di atas, rata-rata KIR di Pos A dan Pos B mengamalkan ekonomi berasaskan pertanian. Sebilangan besar KIR bekerja sebagai penoreh getah untuk menyara keluarga. Mereka memiliki kebun getah sendiri yang terletak berhampiran dengan kawasan tempat tinggal mereka dan terdapat juga KIR yang mengambil upah dengan menoreh pokok getah orang lain. Melalui temu bual yang dijalankan, pekerjaan sebagai penoreh getah ini memberikan pulangan yang rendah disebabkan oleh harga getah yang rendah dan tidak stabil. Informan 3 (perempuan, janda, 52 tahun, penoreh getah) menyatakan:

"...kerja menoreh getah sajalah sikit-sikit.. sekarang pun tak ada kebun.. berapa minggu lah baru dapat berapa guni.. masuk gaji dengan orang ambil, menoreh getah jugak.. iyala kebun orang, makan gaji lah.. kadang tu kalau lebih tu dia bayar RM200.. sebulan dapat dua guni.. RM200 saja..

kalau harga RM3, dapat RM250.. ni baru-baru ni jual RM2.40, RM2.60, dapat RM230.. dia turun harga getah..”

Kajian ini juga mendapati bahawa keadaan cuaca dan kualiti pokok getah juga mempengaruhi pendapatan penoreh getah. Tambahan lagi, pokok getah yang boleh ditoreh semakin berkurangan. Informan 3 menyatakan:

“...pokok getah saya tahu lah.. pukul 10-11, susu tak terbit banyak.. kalau pukul 7, barulah susu terbit pasal sejuk.. saya kaji jugak, kalau pagi-pagi tu, susu turun kuat.. macam air paip lah.. kalau lah pokok tu elok lagi.. kalau pokok tu macam dah berkudis-kudis.. kalau hari-hari menoreh, tiap-tiap minggu, tiap-tiap bulan, jem jugak la darah (susu) dia tu.. kadang tu kulit dia pun nak mati dah.. pasal hari-hari menoreh.. kurang dah susu dia...”

Keadaan ini sama seperti kajian oleh [Vivien et al. \(2019\)](#) yang mendapati pendapatan penoreh getah bergantung kepada cuaca dan kualiti pokok getah yang ditoreh.

Terdapat juga beberapa KIR di Pos B yang bekerja sebagai peladang sawit di ladang sawit kepunyaan syarikat swasta yang terletak berhampiran Pos B. Pekerjaan di ladang sawit merangkumi pemandu lori sawit, mengutip biji sawit, dan pelbagai kerja am yang lain. Bayaran upah yang diperuntukkan bagi pekerjaan ladang dikira dengan kong iaitu bayaran mengikut hari dan mencecah RM50 sehari. Kerja ladang sawit ini boleh mencecah sehingga ribuan ringgit sekiranya KIR hadir bekerja setiap hari tanpa rehat. Informan 4 (perempuan, balu, 59 tahun, tidak bekerja) menyatakan:

“...tu anak sedara saya dapat gaji sampai RM1,000.. hari-hari bekerja, ni tak balik lagi.. kalau kita rajin, kita dapatla gaji banyak tu... kalau malas, dapatla sikit.. dia bayar RM50 sehari.. kalau hari-hari bekerja, dapat banyakla...”

Berdasarkan pernyataan informan 4, mengambil upah sebagai peladang kelapa sawit merupakan antara pekerjaan yang menyumbang kepada pendapatan yang agak lumayan tetapi bergantung kepada sikap individu itu sendiri. [Norhayati dan Ramle \(2021\)](#) di dalam kajiannya juga mendapati bahawa sikap individu sangat mempengaruhi pendapatan penduduk orang asli di dalam kajian mereka.

Kajian ini juga mendapati bahawa walaupun pekerjaan ini mampu mendatangkan pendapatan yang lumayan, namun pekerjaan ini masih tidak mampu untuk memberikan pendapatan yang stabil kerana ia bergantung kepada keperluan oleh majikan. Sekiranya tiada keperluan pekerjaan bagi hari tersebut, maka pekerja tidak perlu untuk datang bekerja seterusnya menyebabkan pekerja tidak mendapat upah. Informan 1 (lelaki, berkahwin, 30 tahun, tidak bekerja) menyatakan:

“... Saya dulu bekerja ladang (sawit).. tapi saya dah berhenti.. sebab bila kita (saya) pergi kerja, dia cakap tak ada kerja.. tiga hari kita pergi, dia cakap tak ada kerja juga.. jadi malas la saya...”

Selain itu, peluang pekerjaan di Pos A dan Pos B amatlah terhad kerana berada di kawasan pedalaman yang hanyalah berkisarkan ekonomi tradisional seperti pertanian dan ladang sahaja. Informan 1 menyatakan:

“...kat kampung mana ada kerja.. memang.. kalau tak ada ladang, tak ada getah, memang tak ada kerja.. itu je ekonomi dekat kampung..”

Penjelasan informan 1 di atas sangat jelas memperlihatkan bahawa penduduk asli di dalam kajian ini masih bergantung kepada ekonomi tradisional. Hasil kajian ini ialah selari dengan dapatan kajian oleh [Mohd Syarifudin et al. \(2021\)](#) yang mendapati bahawa antara faktor masyarakat asli masih ketinggalan dalam arus kemajuan ialah disebabkan oleh mereka masih mengamalkan ekonomi sara hidup secara tradisional.

4.4. Tahap Pendidikan

Tahap pendidikan juga menyumbang kepada status sosioekonomi. Hasil bancian di Pos A menunjukkan majoriti KIR mempunyai pendidikan di peringkat menengah rendah (45 orang, 28.7%). Jumlah yang hampir sama juga didapati bagi KIR yang tidak bersekolah iaitu 45 KIR (28.7%), yang menerima pendidikan sekolah rendah pula seramai 44 KIR (28.0%) dan hanya 3 KIR (1.9%) mempunyai kelulusan Maktab/Kolej/Politeknik. Berbeza dengan Pos B, hasil analisis data menunjukkan bahawa majoriti KIR (55.8%) hanya mempunyai pendidikan di peringkat sekolah rendah sahaja. Hanya seramai 23.4 peratus sahaja yang mempunyai pendidikan di peringkat sekolah menengah rendah dan 9.1 peratus mempunyai tahap pendidikan sehingga peringkat menengah atas. Tiada KIR yang melanjutkan pelajaran selepas pengajian menengah atas. Pada masa yang sama terdapat 11.7 peratus KIR yang tidak mempunyai pendidikan sekolah. Tahap pendidikan KIR boleh dirujuk dalam [Jadual 7](#).

Jadual 7: Tahap Pendidikan KIR

Tahap Pendidikan	KIR Pos A		KIR Pos B	
	n	%	n	%
Tidak bersekolah	46	29.3	9	11.7
Sekolah rendah	44	28.0	43	55.8
Sekolah menengah rendah (T1-T3)	45	28.7	18	23.4
Sekolah menengah tinggi (T4-T5)	19	12.1	7	9.1
Pra-universiti (asasi/matrik/T6)	0	0	0	0
Maktab/kolej/politeknik	3	1.9	0	0
Universiti	0	0	0	0
Jumlah	157	100.0	77	100.0

Sumber: Kerja lapangan, 2022

Tahap pendidikan yang masih rendah didapati memberi kesan kepada pekerjaan masyarakat Orang Asli di Pos A dan Pos B apabila majoriti responden menjalankan kegiatan ekonomi berasaskan pertanian dan bersifat tradisional. Ini kerana berdasarkan dapatan kajian, kebanyakan KIR di Pos A dan Pos B tidak bersekolah, dan bersekolah hingga ke sekolah rendah sahaja. Melalui temu bual yang dijalankan, KIR juga bersetuju bahawa mereka sukar untuk mendapatkan pekerjaan yang stabil berpunca daripada tahap pendidikan mereka yang rendah. Hal ini selaras dengan kajian [Norasmah dan Mohd Hasril \(2016\)](#) yang menyatakan bahawa tahap pendidikan yang rendah menyebabkan masyarakat Orang Asli tidak mampu untuk menceburi bidang pekerjaan yang stabil lalu menyumbang kepada isu kemiskinan ([Norasmah & Mohd Hasril, 2016](#)). Meskipun terdapat Orang Asli yang bekerja makan gaji, peluang pekerjaan mereka terhad kepada

pekerjaan seperti pengawal keselamatan, tukang kebun dan tukang cuci kerana tahap pendidikan yang rendah (Ronzi, Sharina & Joy, 2022).

Apabila ditelusuri punca tahap pendidikan KIR yang sedemikian, norma subjektif masyarakat Orang Asli pada ketika dahulu yang memandang buruk tentang penghantaran anak-anak ke peringkat sekolah menengah menyebabkan KIR tidak menyambung pelajaran ke peringkat yang lebih tinggi. Anak-anak Orang Asli zaman dahulu dimomok-momokkan dengan cerita tentang penculikan dan penjualan organ sekiranya anak-anak pergi bersekolah menengah di luar kampung. Informan 4 menyatakan:

"...sekolah acik di kampung.. sampai darjah enam.. dulu sekolah dekat Kuala Wias.. ini dia pindah dekat Sekolah Pulat.. dulu sini tak ada sekolah.. maklumla orang tua dulu.. tak bagi.. dia cakap, pergi dekat luar, orang culik mata.. ada orang nak potong kepala.. orang tua dulu tak bagi nak pergi sekolah jauh-jauh.. macam sekarang, kita bagi anak pergi sekolah, duduk asrama dekat gua musang.. orang dulu tak.. dia sayang.. dia tak bagi kita sekolah jauh-jauh.. sampai darjah enam, dia tak bagi sekolah menengah.."

Kajian ini juga mendapati bahawa tahap pendidikan masyarakat asli berada pada tahap yang rendah disebabkan oleh kurangnya kesedaran tentang kepentingan pendidikan oleh ibu bapa. Seorang informan menyatakan bahawa seusai menamatkan pengajian di sekolah rendah, KIR ini akan mengikut ibu bapa untuk bekerja bagi menyara keluarga. Hasil kajian oleh Yew et al. (2021) juga mendapati bahawa ibu bapa tidak menghiraukan pendidikan anak-anak malah lebih mengharapkan anak-anak untuk membantu mencari rezeki untuk kelangsungan hidup keluarga. Informan 4 menyatakan:

"...habis sekolah darjah enam tu, main-main lah.. ikut sama ibu-bapa lah pergi ladang lah.. pergi kerja.. umur 13 tu dah kerja dah..."

Namun begitu, penduduk Orang Asli di Pos A dan Pos B kini dilihat lebih terbuka dan mementingkan pendidikan anak-anak bagi memastikan kehidupan mereka lebih baik. Malah ada anak-anak KIR yang berjaya meneruskan pengajian ke peringkat diploma di Universiti Teknologi Mara (UiTM). Informan 2 menyatakan:

"...pendidikan tu memang penting untuk kehidupan anak-anak masa akan datang ni.. macam kita dah orang tua ni, kira tak penting dah..sekarang dah luas (terbuka).. sebab tu kita suruh anak-anak pergi sekolah dekat luar.. sampai u (universiti).. anak saya Ju tu sampai UiTM Machang..."

Keadaan ini berbeza dengan dapatan Vivien et al. (2019), yang mendapati bahawa masyarakat Orang Asli Sungai Tekai masih kurang menekankan pendidikan anak-anak mereka kerana pendidikan asas adalah mencukupi dan memadai sehingga darjah enam sahaja.

Ibu bapa Orang Asli di Pos A dan Pos B sanggup bergadai tenaga dan wang demi memastikan anak-anak mendapatkan pendidikan yang lebih baik meskipun keadaan hidup mereka yang dalam kesempitan. Namun begitu, sikap anak-anak Orang Asli sendiri yang malas dan memilih untuk ponteng sekolah, terutamanya dalam kalangan anak-anak lelaki. Informan 3 menyatakan:

"...yang (anak) tu, cabut lari panjat pagar.. itula yang gagal kalau lelaki.. kalau perempuan, dia perabis SPM.. memang pelajaran penting.. oo marahla.. saya toreh getah, saya dapat RM100, saya bagi dia duit, RM20 buat makan, tambang nak balik.. saya bagi sikit-sikit pasal dia tak ada ayah.. siapa nak bagi.. kita usaha lah bagi duit tu anak sekolah..."

Informan 2 juga menyatakan:

"...kita suruh juga dia (anak) pergi sekolah.. tapi sampai sekolah sana, dia ponteng pula.. bergaul dengan kawan-kawan dia, main-main.. dia main dekat sungai kecil tu.. mestilah marah.. lelaki 9 tahun..."

Situasi ini adalah sama seperti kajian oleh [Yew et. al \(2021\)](#) yang mendapati bahawa masih terdapat segelintir ibu bapa Orang Asli yang sememangnya mengharapkan anak untuk hadir ke sekolah, tetapi sikap anak-anak itu sendiri yang kerap ponteng menyebabkan proses pembelajaran mereka terganggu.

5. Kesimpulan

Kesimpulannya, masyarakat Orang Asli di Pos A dan Pos B masih berada di tahap sosioekonomi yang rendah dan hidup secara tradisional. Hasil kajian ini mendapati masyarakat Orang Asli di Pos A dan Pos B secara umumnya berada dalam kumpulan B40 B1 iaitu kumpulan 40 peratus paling rendah dengan pendapatan kurang RM2,500 sebulan. Mereka juga dikategorikan sebagai miskin iaitu pendapatan kurang RM980 dan miskin tegar iaitu pendapatan kurang daripada RM560. Salah satu faktor yang mempengaruhi keadaan ekonomi ini adalah kerana pekerjaan Orang Asli yang tidak stabil dan berkisarkan pertanian serta sara diri.

Berdasarkan dapatan kajian, sebilangan besar KIR bekerja sebagai penoreh getah dan peladang sawit. Pekerjaan sebegini tidak memberi pendapatan yang tetap kerana ia bergantung kepada keadaan semasa, cuaca, kualiti pokok getah, harga getah dan keperluan pekerja di ladang. Terdapat juga KIR yang tidak bekerja kerana sudah berusia serta kesihatan yang semakin merosot. Ini kerana pekerjaan berasaskan pertanian dan sara diri ini memerlukan kudrat tenaga yang tinggi. Apabila KIR tidak lagi mampu untuk bekerja, mereka tidak mampu menyara keluarga dan tanggungjawab tersebut seterusnya digalas oleh anak-anak.

KIR juga bersetuju bahawa mereka sukar untuk mendapatkan pekerjaan yang stabil berpunca daripada tahap pendidikan mereka yang rendah. Ini kerana berdasarkan dapatan kajian, kebanyakan KIR di Pos A dan Pos B tidak bersekolah, dan bersekolah hingga ke sekolah rendah sahaja. Terdapat beberapa faktor yang mendorong kepada tahap pendidikan yang rendah dalam kalangan KIR. Antaranya ialah persepsi negatif masyarakat tentang pendidikan, pengaruh cerita negatif tentang persekitaran luar dan peranan ibu bapa yang tidak mementingkan pendidikan.

Namun begitu, tidak seperti ibu bapa mereka dahulu, KIR memilih untuk memastikan anak-anak memperoleh pendidikan yang sebaiknya bagi memastikan anak-anak menggapai masa hadapan yang lebih cemerlang. Berdasarkan pengalaman KIR yang lepas, KIR mulai sedar mengenai peri pentingnya pendidikan dalam memperoleh pekerjaan yang lebih stabil serta meraih pendapatan yang lebih tinggi. KIR juga menyokong anak-anak untuk keluar ke bandar bagi mendapatkan pekerjaan yang memberikan gaji yang lumayan

berbanding kerja di kampung yang terhad. Ini menunjukkan bahawa wujud peluang untuk masyarakat Orang Asli memperkasakan lagi sosioekonomi mereka dengan meningkatkan tahap pendidikan sekali gus memperoleh pekerjaan yang lebih baik dan stabil. Semua pihak perlu memainkan peranan bagi menaikkan masyarakat Orang Asli setaraf dengan masyarakat arus perdana yang lain.

Kelulusan Etika dan Persetujuan untuk Menyertai Kajian (*Ethics Approval and Consent to Participate*)

Kajian ini dilaksanakan dengan mematuhi piawaian dan etika penyelidikan yang telah disediakan oleh pihak Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). Pengkaji telah memastikan kebenaran dan persetujuan daripada peserta kajian telah diperolehi dalam setiap prosedur yang dilaksanakan.

Penghargaan (*Acknowledgement*)

Setinggi-tinggi penghargaan atas kerjasama responden yang terlibat dalam menjayakan kajian ini.

Kewangan (*Funding*)

Kajian dan penerbitan ini ditaja oleh geran penyelidikan GG-2021-031 Universiti Kebangsaan Malaysia.

Konflik Kepentingan (*Conflict of Interest*)

Penulis tidak mempunyai sebarang konflik kepentingan dalam menghasilkan penerbitan ini.

Rujukan

- Abas, M., Ali, N., & Ismail, R. (2020). Gaya kehidupan dan kemiskinan dalam kalangan masyarakat Orang Asli. *Jurnal Ekonomi dan Pembangunan*, 15(2), 45-60.
- Abdul Ghafar Don. (2018). Komuniti Asli di Malaysia. Dalam A. Ghafar Don, A. Ismail, & Z. Aini (Eds.), *Pemerkasaan Kesejahteraan Hidup Orang Asli di Malaysia*. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Akta Orang Asli Akta 134 (1954). *Undang-undang Malaysia*.
- Azlina, M. K. (2018). Kemiskinan dari perspektif Orang Asli. Dalam *Pembangunan Kontemporari Orang Asli* (hlm. 190-210). Universiti Putra Malaysia. <https://www.researchgate.net/publication/330575851>
- Bradley, R. H., & Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53, 371-399. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135233>
- Conger, R. D., Conger, K. J., & Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 685-704. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x>
- Ensminger, M. E., & Fothergill, K. E. (2003). The role of educational attainment in the association between income and health. *Journal of Health and Social Behavior*, 44(1), 10-27. <https://doi.org/10.2307/1519783>

- Haliza, A. R. (2010). Penglibatan masyarakat peribumi dalam isu berkaitan persekitaran: Tinjauan terhadap suku Mah Meri di Pulau Carey, Kuala Langat Selangor. *Humanity*, 17, 111–134.
- Hoff, E., Laursen, B., & Tardiff, T. (2002). Socioeconomic status and the development of children's cognitive skills. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(5), 523–530.
- Jabatan Kebajikan Masyarakat. (2022). *Pendapatan Garis Kemiskinan*. Jabatan Kebajikan Masyarakat. <https://www.jkm.gov.my/jkm>
- Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA). (2021). *Suku kaum Orang Asli Semenanjung Malaysia*. Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA). <https://www.jakoa.gov.my/>
- Jabatan Perangkaan Malaysia. (2020). *Pengkelasan isi rumah*. Jabatan Perangkaan Malaysia. <https://open.dosm.gov.my/>
- Krieger, N., Williams, D. R., & Moss, N. E. (1997). Measuring social class in U.S. public health research: Concepts, methodologies, and guidelines. *Annual Review of Public Health*, 18, 341–378.
- Kamarudin, A. H., Abdul Salam, M. I., Senin, K., Azizah, M., Rusitah, M., Norlaila, M., Jailani, H. H., et al. (2019). Kajian pendidikan anak-anak Orang Asli di Sekolah Kebangsaan Cherana Puteh, Melaka. *Journal of Educational Research and Indigenous Studies*, 2, 1–17.
- Kementerian Pembangunan Luar Bandar (KPLB). (2018). *Bilangan penduduk Orang Asli mengikut etnik*. Kementerian Pembangunan Luar Bandar (KPLB). <https://www.rurallink.gov.my/>
- Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan. (2022). *Ketua Isi Rumah (KIR)*. Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan. <https://www.kpkt.gov.my/>
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2013). *Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025 (Pendidikan Prasekolah hingga Lepas Menengah)*. Kementerian Pendidikan Malaysia. <https://www.moe.gov.my/>
- Khairul Hisyam, K., & Ibrahim, N. (2007). *Pembangunan mapan Orang Asli*. Penerbit UTM.
- Khatijah, O., Siti Nor Adawiyah Azzahra, K., Md Khairul Azwan, M. R., Norhayati, A. M., Mohammad Abi Sofian, A. H., & Norhayati, S. (2021). Natural resources dependency: Are indigenous communities ready to switch to new career? *Estudios de Economia Aplicada*, 39(4). <https://doi.org/10.25115/eea.v39i4.4589>
- McMillan, J. H. (2008). Pemilihan informan dalam penyelidikan: Pengetahuan, pengalaman, dan keupayaan memberi maklumat. *Jurnal Penyelidikan Pendidikan*, 10(1), 23–34.
- Missionary Oblates of Mary Immaculate. (2022). *Global overview of indigenous communities*. Missionary Oblates of Mary Immaculate. <https://www.omiworld.org/indigenous-communities>
- Mohd Mahzan, A., Khairul Farhah, K., Abdul Razaq, A., Sayuti, A. G., Jamalul Lail, A. W., & Raja Mohd Salahuddin, R. M. (2022). Ketidakhadiran ke sekolah: Faktor penyebab, aktiviti ketika ponteng dan aspirasi budaya pelajar Orang Asli. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 19(1), 277–308.
- Mohd Muizzuddin, M. N., Mohamad Fauzi, S., & Mohd Nasaruddin, M. N. (2018). Kesedaran pendidikan dan minat kerja pelajar Orang Asli suku kaum Jakun di Rompin, Pahang. *Malaysian Journal of Society and Space*, 1, 72–86.
- Mohd Syariefudin, A., Nurulsaidah, A. R., Aisyah Mohamad, S., & Mohd Izwan, S. (2021). Community of Orang Asli Hulu Behrang: A preliminary study. *Journal of Tourism, Hospitality and Environment Management*, 6(25), 36–51.
- Mueller, C. W., & Parcel, T. L. (1981). Measures of socioeconomic status: A comparison of educational and occupational measures. *Sociological Methods & Research*, 10(4), 402–423.

- Muhammad Wafi, R. (2020). Keadaan ekonomi komuniti Orang Asli Semoq Beri di Kampung Sungai Berua, Terengganu. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 17(6), 68–79. <https://www.researchgate.net/publication/342701242>
- Mulyanto, S. (1958). *Pekerjaan dan Status Sosioekonomi di Asia Tenggara*. Jakarta: Penerbit Universitas.
- Norasmah, O., & Mohd Hasril, A. (2016). *Keusahawanan & masyarakat Orang Asli* (1st ed.). Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Norhayati, A. M., & Ramle, A. (2021). Cabaran pengurusan kewangan dalam kalangan komuniti Orang Asli. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(5), 40–55.
- Nur Bahiyah, A. W., Maryati, M., Azman, H., & Mohd Najib, H. (2013). Penerapan elemen sekolah rimba Malaysia dalam kalangan murid Orang Asli. *Academia.edu*. https://www.academia.edu/8957013/Penerapan_Elemen_Sekolah_Rimba_Malaysia_a_Dalam_Kalangan_Murid_Orang_Asl
- Oakes, J. M., & Rossi, P. H. (2003). The measurement of socioeconomic status in health research. *Social Science & Medicine*, 56(1), 101–115.
- Ramli, S. (1993). Gaya hidup masyarakat Orang Asli: Ekonomi bukan pasaran dan berorientasikan 'cukup untuk hidup'. *Jurnal Kajian Masyarakat dan Pembangunan*, 8(1), 12–25.
- Richard, J. (2002). The impact of higher education on labor market outcomes in Australia. *Australian Journal of Education*, 46(2), 95–110.
- Ronzi, M. Y., Sharina, A. H., & Jacqueline, J. P. (2019). Impak rancangan pengumpulan semula (RPS) ke atas komuniti Orang Asli Jahai di Rancangan Pengumpulan Semula Air Banun, Perak. *Asian Journal of Environment*, 3(1), 175–182.
- Servan-Mori, E., Torres-Pereda, P., Orozco, E., & Sosa-Rubí, S. G. (2014). An explanatory analysis of economic and health inequality changes among Mexican indigenous people, 2000–2010. *International Journal for Equity in Health*, 13(1).
- Siti Aminah, M. S. (2015). *Kajian amalan budaya Orang Asli suku kaum Jakun di Kampung Peta*. Universiti Tun Hussein Onn.
- The World Bank. (2022). *Indigenous peoples and poverty*. The World Bank. <https://www.worldbank.org/en/topic/indigenouspeoples>
- United Nations. (2021). *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*. United Nations. <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples.html>
- Vivien, W. C. Y., Saiful Farisin, M. R., & Mohd Rusydi, A. (2019). Pendekatan kualitatif untuk memahami kualiti hidup masyarakat Orang Asli di Pahang. *Malaysian Journal of Society and Space*, 15(4).
- Wan Afizi, W. H., Shaharuddin, A., & Noraziah, A. (2014). Faktor budaya dan persekitaran dalam prestasi pendidikan anak Orang Asli Malaysia: Kajian kes di Kelantan. *Malaysian Journal of Society and Space*, 10(5), 107–122.
- William-Hunt, P. (1998). *Orang Asli dan cabaran pembangunan*. Oxford University Press.
- Wong, L., & Abdillah, M. (2017). Kemiskinan tegar dalam kalangan masyarakat Orang Asli: Satu kajian. *Jurnal Kajian Sosial Malaysia*, 12(3), 78–89.
- Yew, W. C., Md Ramlan, S. F., Ahmad, M. R., Ab Manaf, N., Lyndon, N., & Lim, J. W. (2021). Persepsi ibu papa Orang Asli terhadap pengalaman pendidikan anak-anak Orang Asli di sekolah. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 6(12), 24–39.